

Чурапчыга күн тахсар!

САНГА ОЛОХ

12+

100 ЛЕТ
ЯССР
1922-2022

Чурапчы улуунун хаһыата

Атырдьах ыйын 26 күнэ, 2022 сыл, бэстинсэ

№ 33 (11859)

стр. 2

УЛУУСКА-БУ КҮННЭРГЭ

Кинн улууссаны
Павел Пинигин аатынан
уларыттыга мунньах буолла

ХОТУ КӨӨРҮЛЛҮ 80 СЫЛЫН КӨРСӨ

“Өтөх тоһүргэстээх,
сурт кэриэстээх”
(Суоллаабы бэллэтээһиннэр)

стр. 5

БИИЭХЭ СУРУЙАЛЛАР

Үлэ тэтимириэх
курдук буолбут

стр. 7

стр. 2

ТЭТТИК СОНУННАР

Чурапчы нэһилиэгин үбүлүүйдээх сылыгар анаммыт Ил Дархан дьаһала табыста

Эһиил Чурапчы нэһилиэгэ тэриилибигэ 375 сыла. Бу үбүлүүйдээх сылы бэллэттир дьаһаллары тэрийиңиз Өрөспүүбүлүкэбит Ил Дархана атырдьах ыйын 18 күнүгүгү 948 №-дээх дьаһала табыста. Өрөспүүбүлүкэбиз анал хамыллыга бэрэссэдээтэлинэн Бырабылталыстыба бэрэссэдээтэлин бастааы солбуулааччы Дмитрий Садонников анал. Маньаха улуустуу баһылыга Степан Саргыдаев, Чурапчы нэһилиэгин баһылыга Владимир Сивцев анал хамыллыга кириэн, үлэни-хамнаһы сүрүөһүннэхтэрэ.

Үбүлүүйү көрсө, номуо үлэ-хамнас сабалана. Ол курдук, улуусалары көбүрдүүтэ, ыраастааһынга, тулсаран оҕоруута үлэтэр ыһтылаллар. Нэһилиэк иһинээҕи суолу аспааллааһынга бырайыак бэлэмнэнэр. Быыл баһылыга контуратыттан Д.П. Лазарев аатынан муостаҕа дьэри аспаа тэлгэнэр. Үлэтиги үгүс өрүттөөх үлэ ыһтылыаҕа. Ол курдук, сана кинигэ бэчээттэниһэ, кинигэ бэлэмнэнэн тахсара күүтүлэр. Онтон да атын нэһилиэк социальнай-экономическай, култуурунай сайдыытыгар улахан үлэ-хамнас ыһтыллара былаанналар.

Оттон балаһан ыйын 10 күнүгүтэ үгүс күбүлүйбүт Чурапчы нэһилиэгин күнүгүтэ ыһтыллыахтара. П.Е. Барахсанов аатынан култуура-санныалаах паркатыгар араас дьаһаллар, кункурустар тэриилинхтэрэ.

Атырдьах ыйын 6 күнүгүтэ оттук сезона сабаланыаҕа

Чурапчытаагы ОДКХ кылаабынай инженерэ Иван Макаров иһитиннэрбитинэн, быыл балаһан ыйын 6 күнүгүтэ оттук сезона сабаланаар. Хоһуолунайдар 95%, онтон иһитиннэр хааччагы ситимэ 97% бэлэмнэр. Уу балаһан ыйын 1 күнүгүтэ сабалан хааччаданар. Онтон олохтоохтор ити күнүгүтэ дьыһтыллар бэр буолаллара булгуччулаах.

Улуус үрдүнэн хоһуолунайдарга өрөмүөн оҕоһуллар. Ол курдук, уопсайа 41 эбийиэккэ кыска бэлэмнэни үлэтэ былааннаан ыһтыллар. Сорох нэһилиэккэ оҕоһору, Хатылыга иһитиннэр ситимин санардан, уларытан биэриэхтэрэ.

Быһылгы үөрэх дьыла сабаланаара чугаһаата

Дойду үрдүнэн быһылгы үөрэх дьыла сабаланаара аһыах күн хаалла. Биһиги улуустуугар уопсайа 25 оскуола, 16 уһуулаан приемканы аһан, үлэнигэ бэлэмнэр. Быыл оскуолаҕа барыта 4200 кыргыч оҕо үөрэннэрэ. Онуоха 418 кырачаан аан бастаан оскуола боруотун аһылыаҕа. Бастааы уонна бэһис кылаас үөрэнэччилэрэ быыл сана ФГОС-унан үөрэннэрэ. Онуоха туһааннаах учууталлар бары, сана ирдэбил кирибитинэн, ирдэрин таһыман үрдэттилэр.

Мындааһыла уонна Хаһааскыка сана оскуолалары тутуу үлэтэ былаан баһылытын ыһтылла турар.

ЧУРАПЧЫГА ФИЗКУЛТУУРА КҮНҮГЭР АНАММЫТ ТЭРЭЭҢИН ҮРДҮК ТАҕЫМНААХТЫК ЫЫТЫЛЫННА

КОРОНАВИРУС УТАРЫ ҮЛЭЛИИР СУҔАЛ ЫСТААП ИИТИННЭРИИТЭ

Өрөспүүбүдүс үрдүнэн корона-вирус дьаһа эмэ биһлэрдик элбээбитинэн, улуустуугар да эбиллибитинэн, ирдэһэтээҕи уопсай көрөрүүнү биһитиннэрбит.

Атырдьах ыйын 24 күнүгүгү туругунан улуус инфекционнай отделениетыгар 7 киһи сытар. Иһитиннэр оҕото – 0. Таһыттан 43 киһи эмтэнэр, онтон оҕото – 5. Дьоккуускайга эмтэнээччи суох.

Вакцинаны былааннаан 11204 киһи ыһааһабын, биһиги 9653 киһи бастааы компонентын, 5704 киһи иккисин ыһыт. Вакцинаны ыһыттар туруктара үчүгэй.

Бэйэни харыстанар туһуган маасканы, бэрчээккени кутэ сылаһың, социальнай арыты тутуһуң, иһитиннэр чаастаах сууһуң. Ыаһы сибикитэ (температура таһы-стаһына, сыты, амтаны билбэт буо-

COVID-19

лааххытына, сөтөлүннэххитинэ) бырааһы ыһырың.

Чурапчытаагы киһи баһылыга суһал динийэтин төлөпүөнү – 89618696878.

Роспотребнадзор – 84115141272.
ЕДДС – 84115141660.

ИЛ ДАРХАН НЭДИЭЛЭТЭ

АЙСЕН НИКОЛАЕВ ҮЛЭТИН СҮРҮН ТҮГЭННЭРЭ

Атырдах ыйын 15 күнэ

РФ Бырабытатыстыбатын Бэрэсидэрэттэ Михаил Мишустин Саха сириттэр кэлэ. Кини салайар боловор Улук Илинни федеральнай уокурукка РФ Бэрэсидэрэтин боломуочуйаалаа-вице-премьер Юрий Трутнев, РФ Ыскаллаах быһылыы-майгыны туоратыгы, гражданскый оборона дыһалларыгар миннистирэ Александр Куренков, РФ Айылжа ресурстарыгар уонна экологияда миннистирэ Александр Козлов, РФ тутууга уонна коммуналнай халһааһыстыбада миннистирэ Ирек Файзуллин, РФ Улук Илинни уонна Арктиканы сайыннарыыга миннистирэ Алексей Чекунов бааллар.

• Дойду үрдүкү салалтата Дьукускайга сырытын ИТ-паркааттан саҕалаата, араас хайысхага туох үлэ мытылларын, резиденттэр бырайыактарын биллэтэ.

Премьер-министир Саха сирин арыһыларга омуктан киириини солбуйуу бырагыраамаларын толорууга суолталаахтарын биллэтэ.

• Салгыы федеральнай Бырабытатыстыба салайааччыта халаан уутун уонна ойуур баһаардарын содуларын туоратыгы аналлаах муһунаабы ытты. «РФ Бэрэсидэрэти Владимир Путин баһаачы сорууларын ойуур баһаардарын умурдорууга үлэ-хаччы көрүлүүтэ биллэрдиң улаатта. Федеральнай сокуоннарга уларытылар киирэннэр, умудулары үлэтин түргэтиник ыттыгы сөптөөх дыһаллар ылылалларыгар көмөлөстө», — дигэн Михаил Владимирович киирини тылгар эттэ.

«Быһылыгы сылга баһаары умурдорууга бизэс төгүл элбэх үлэ көрүлүн, баһаары умурдоруу сулууска үлэһиттэ элбэтэ, анал тизкинникэ эбии атылалымына. Быһылыгы көрдөрүүтү кытта тэҥнэтэххэ, быһыл ойуур баһаарын ахсаана үс төгүл аҕыйах. Бары өтүгүн улахан көмөү РФ ЫБММ-тэ онордо. Быһыл искусствоннай ардабы ыгырыыга эксперимент ыттылан, 27 анал көтүү өнөһүлүн, ойуур баһаарын туруутун биллэрдиң аччатта», — дигэн Ил Дархан эттэ.

• Өрөспүүбүлүкэ баһылыга үрдүкү салалтага суоллары өрөмүөннээһин быһаанын биллэриннэрдэ. 2024 сылга дээрэ эргийиннээһи таһымнаах суолга 1,2 тыһ. км уһунаах учаастак өрөмүөннөннө. «Суолу тутуу бизэс сыллаах быһаана биллэрэтиллибит. Быһаан быһылытынан бары суоллар биһир кутим ситимиз түмүлүөхтэрэ, бу туһунан РФ Бэрэсидэрэти этэн турар. Өрөспүүбүлүкэ федеральнай да, эргийиннээһи да суолларга быһаанын биһиги толору өйүүбүт», — дигэтэ Михаил Мишустин. «Хачыстыбалаах куттала суох суоллар» национальнай бырайыак чэрчитинэн Саха сириттэр аспит үс сыл устатыгар 625 км уһунаах суол учаастага өрөмүөннөннүлүбит. 2022 сылга Саха сириттэр барыта 254 км уһунаах эргийиннээһи суол уонна 34,6 км уһунаах суол киин куоракка өнөһүлүлэр.

Атырдах ыйын 17 күнэ

Айсен Николаев РФ премьер-министирэ Михаил Мишустинны көрсүһүүтүгэр тутуу эйгэттигэр күүс болуурун баһаарыта. Чуолан тутуу матырыаалын, оборудование сыаната үрдэбитин өрөспүүбүлүкэтэ эргийиннээһи киин тутуутун түмүктүүргэ эбии 2,8 млрд солк. үбү көрөрү туруоруста. Эбийиэк 77 %-н түмүктээн турар. Михаил Мишустин Ил Дархан этинин өйөөтө.

Атырдах ыйын 18 күнэ

Айсен Николаев Олохтоох салайыны сэбэтин муннааҕар улуустар, куораттарга уокуруктар баһылыктарыгар өрөспүүбүлүкэ социальнай-экономическай сайдыытын 2022 сыл 7 ыйдаагы барылаан түмүгүн таһаарда уонна чугастаагы соруктары туруорда. Эргийиннэ баһылыга арбаа дойдолор санкиллары киллэрэр кэмнэригэр, пандемия хачынахтары үсөйүлүтүн үрдүтүн, биһирдэтиэн салааларынан сөптөөх дыһаллар ылылаллар, өрөспүүбүлүкэ эконимикэтин биллэр туруктаах буолуутун оннууна хаалларар кыахтаммыллытын биллэтэ. Бырамыысыланнаах онгоруу таһаарыта, валютай эргийиннээһи бороодукта, бүддьүөт дохуота үрдэбит. Национальнай бырайыактар бары тэрээһиннэрэ күүс олоххо киирэллэр. Дьон дьарыктаах буолууга этгиттэ баһаарылар.

Атырдах ыйын 19 күнэ

Айсен Николаев «Армия-2022» норуоттар икки ардыларынаагы байыаннай-технологическай форум күүсигэр «Патриот» байыаннай-патриотическай парадка баар «Саха АССР Аҕа дойду Улуу сэриитин күүсигэр» дигэн экспозицияга сырытта. Саха сирэ «Патриотка» эргийиннэ-нэртэн бастагынан историческай хабараннаах экспозицияны туруорда. Манна сааһаппардарын хорсун быһылыларын, «Аляска-Сибирь» тырааска туһунан бырайыагы биллэриннэрдэлэр. Инникитин экспозицияны күүсигэртэр.

• Москвага «Армия-2022» форум күүсигэр Саха сирин «Хоту Тент» хампааннаага уонна «Эра» дигэн байыаннай инновационнай технополис биһигэ үлэһитиннэ сөбүлэһи баттастылар. Докумун баттаһытыгар Ил Дархан Айсен Николаев кытына. 2017 сыллаахха тэриллибит «Хоту Тент» хампааннаа тоһуттар тыһымттан тизкиннэни көмүскүүргэ аһаан араас бырайыагы толкуйдур. Саха сирэ онгоруу таһаарар матырыаала байыаннай усулуобуйага тизкиннэни көмүскүүргэ-харыстыгыга тутулуон сөп. Бу матырыааллар тизкиннэни түүннү күүс, ыраактан көрөргө телловизордарга көстөрүн ачатыахтарын сөп.

Атырдах ыйын 20 күнэ

Айсен Николаев Москвага «Армия-2022» форум чэрчитинэн ытыллыбыт фашизмы утарар I күүсигэс кытына. Күүсигэс сүүрү сылынан аан дойду үрдүнэн наһаа уонна неонацизм идеологияларын утары охсуууга аан дойду таһымнаах уопастыбалар күүсигэрин, кыахтарын түмүү буолар. Айсен Николаев форумга Арассыйаны утары ытыллар информациянай сэрини утары туруулаһар инниттэн сымыыа өйдөбүлүлэртэн, идэһэлэртэн күүс күүсигэри ыччаты арааһааһаа таахпыт уонна үрдүк таһымнаах сир-майгы баар буоларын ситиһэхтэһит дигэн эттэ.

• «Армия-2022» форум чэрчитинэн киберспорт турнирын финалыгар РФ Оборонада, Ис дыһалаага, Ыскаллаах быһылыга-майгыта миннистэрэтибэлэрин үрдүк үөрэхтэригэр 16 хамаанда киирэтэ. Күүсигэриннэ сүүрү тэриһэччинэн Саха сирэ буолар. Турнир күүсигэр Ил Дархан Айсен Николаев Саха сирэ киберспорт күүсигэриннэрин тэриһэччигэ балай эмт уопуттааһын туһунан инитиннэрдэ. Аналлаах исписэлиһэри биллэрэ, бу эйгэни күүс сайыннарар олох ирдэһит буолбутун эттэ.

Афанасий НОЕВ,
Ил Дархан пресс-сэкиртэртэ.

УЛУУСКА — БУ КҮННЭРГЭ

Чурапчыга физкултура күнүгэр анаммыт тэрээһин үрдүк таһымнаахтык ытытылынна

Бу күннэргэ Саха сирин үгүс куораттарыгар, улуустарыгар уонна нэһиликтэригэр Физкултура күнүгэр аналлаах тэрээһиннэр көхтөөхтүк ытытылыннар. Биһиги улуустууга эмиэ бэрт тэрээһиннээхтик буолан ааста.

Чөл олоһу, доруобуйаны чэбдигирдинн көбүлүүр бырааһынныгынан Чурапчы улуун баһылыга Степан Саргыдаев ыспарсымыаннары, тирэһнэрэри, физкултура, успуорт хамсааһынна бэтэрээннэрин, физкултура уонна успуорт эйгэтин үлэһитэрин инитик-истинник эбэрлээтэ. Стадион түһүлгэтигэр бэлэһиннэртэр түмүктүлэрэ, «Чэбик» кулууп, «Этэй-сэтэй» эти-хааны чэбдигирдэр үткүү түмүктүтэ. Чурапчы улуун буулданаан ытыты түмүктүтүн чилиһиннэрэ, ыспарсымыаннай уопастыбаннаа параттаан киирдилэр. Үөрүүлээх чааска Чурапчы нэһилигэ баһылыга Владимир Сивцев, Чурапчы нэһилигэ физическай култура сайдытыгар кылаатын инни Гаврил Нохтунскайга, Сэмэи Жандринскайга, Владислав Кривошапкинга, Николай Артемьевка, Александр Сивцевка, Евдокия Каженикина өйдөбүлүк бэлэктэри туттарда.

Санитар буоллааха, бүтүн Арассыйага уонна норуоттар икки ардыларынаагы

түһүлгэ биһиги ыспарсымыаннары ситиһилээхтик кыттан, Саха сирэ Арассыйага успуордуу үлэһитэр эргийиннэртэн биһирдэтиэн буоларын көрдөрүлөр уонна ону да өрөспүүбүлүкэтин ааттага туруохтара дигэн улахан-нык эрэнэбит.

Бүтүн өрөспүүбүлүкэ маассабай физкултура көхтөөхтүк сайдан, чөл олоһу биһирээччилэр күүсигэрэ күүсигэрэ. Успуордуу хан-нык баһаар сааска уонна ханна баһаар дьарыктаныаха сөп. Физкултура күнүгэр сөп түбэһиннэртэн, Чурапчыга успуорт бэтэрээннэртэн биһирдэртэ, СӨ «Гражданский клуб» бэлэ халһааһына, СӨ успуорт маастарыгар хандыдаата, СӨ Бочуоттаах булчута, Афанасий Софронов аатынан биһирэмийэ лауреата, Чурапчы улуун, Чурапчы, Сылга нэһиликтэрин Бочуоттаах олохтоо-го, «Урожай» ыспарсымыаннай

уопастыба Бочуоттаах үлэһиттэ, улуустат патриота, успуорт-эти-наа, ыспарсымыаннай тэриһэччи Иван Григорьевич Макаров үбүлүөдүтэ 70 саһын туолар үөрүүлээх күнүн дохсун ытыты таһымнаа эбэрлээтэ. Улуус баһылыга Степан Саргыдаев Иван Григорьевичка кытаанах доруобуйаны баһааран турар, «Улуус инниттэр үтүлэрин инни» 2-с исписэтиннэ бэлэһин уонна бэлэһиннэри наһаарадалаата.

Мантан салгыы ыспарсымыаннар, успуорду көбүлэччи Иван Макаров биһирдэтиэн буулданаан ытыты иниттэ бука бары оҕо сылдан сөбүлээн туттар арааһааһына ытыты улахан күрэхтэһиини тэрийдилэр. Кыаһылаахтар сыаналаах биһирдэтиэн, махтал соруктарынан наһаарадалланылар.

Сэмэи ЖАНДРИНСКЭЙ.

Киин уулуссаны Павел Пинигин аатынан уларытыыга муннаах буолла

Чурапчы нэһилигэ федеральнай суолтан саҕаланар уулуссата Карл Маркс буолар. Бу Мурдун Тыһымпыйа тахсыгыгар дээрэ барар киин уулуссаны Павел Павлович Пинигин аатынан уларытарга Чурапчыга успуорт үнүстүүтэн уонна улуус успуорт бэтэрээннэртэн хадатааһыстыба киирбит. Элбэх киһи илии баттаһыннаах сурукка, Саха АССР тэриллибитэ 100 сылынан, улуу тирэһнэр Дмитрий Коркин төрөөбүтэ 95 сылынан ытытылар үбүлүөдүтэ тэрээһиннэр чэрчилэринэн уларытарга этии киллэрбиттэр.

Бу болууруу ылынарга, итин таһынан Учууталлар уулуссаларын Сэбэскай со-луус бастагы чөмүлүөтө Вячеслав Карлов аатын интэригэ сүбэ муннаах буолла. Дьаһалга нэһилик баһылыга Владимир Сивцев, СӨ Ил Түмэн докумунтааҕа Михаил Гуляев, Семен Никитин, ЧГФКСИ ректора Иннокентий Готовцев, успуорт бэтэрээннэрэ, Карл Маркс уулуссага баар тэриһтэ бэрэ-тэбингэлэрэ, олохтоохторо уола. кытынылар.

Михаил Гуляев:

Киһи туттар дьоммут ааттарын үйэтиги ыччатытын, оҕолорбутун иниттэ улахан суолталаах. Биллэн турар, Карл Маркс аата күүсигэр ааттанан, улахан патриотическай иниттэр барытара. Оттон биллэн дьоруойга тэҥнэһэр күүсигэр олимпийскай чөмүлүөмүт, дойдутун туһугар патриот, докумунтаах быһылынан үтүгэйдик үлэһиттэр, чөл олоххо холобур буолар киһиби Павел Павлович аатын интэрин саамай сөп. Кини аатын сүгэр кыра уулуссага уонча эрэ ыал оло-ро. Ону киһи көрөт, үгүсүтэ ону уулусса баарын биллэ-тэрэ да буолуо.

Семен Никитин:

Дьон бары үөрэхтэнэн, диплом ылан, бу ырынааха аҕа-суоттуу, харчы эквивален-ны болуурустарыгар быһаар-салларыгар саамай научнай үлэ-ни киллэрбит Ленин учуутала, аан дойду бүтүннү билимнэ киһи аатынан уулуссаны ула-рытыы уустук дин саныбын. Окуола интэриннэртэн күүс-түүтэр Павел Павлович уулус-сатын аатын бэлэһиннэр ба-һаары болууруу тахсыан сөп этэ. Билигин күүс до-кумуну уларытыы хоту, согуруу, араас дойдуга сылдар дьонго түбүк, тэриһтэ да юридическай адырыстарын уларытарга уустук буолуо.

Иннокентий Готовцев:

Чурапчыга үрдүк үөрэхтэ 3000 күүсигэр киһи үөрэнэ, Дмитрий Коркин уо-на олимпийскай баар буолан, Арассыйа салайааччыларга сириттэр үнүстүү арыһан

олороллор. Биһир улахан сала-лааччыбыт Егор Борисов этэн турар, биһиги политиктар, салайааччылар үлэһит-хам-саан ааһаахпыт, убайбыт Павел Павлович аата үлэһиттэ хаалыа дигэн. Ол инни биһиги ону хаал-лараары, улахан сударысты-баннай дийэтэл буола үүмүт олимпийскай киһи уулус-саа аатын интэриннэ.

Иван Макаров:

Федеральнай бырагы-рааманан сана дьэбэ күүс-тэр пропискабыт уларылар, харчы төлүүбүт, көсөмүт дьэ-бэттэр ээ. Бары үөрэ - көтө уларытан, үтүгэйдик оло-ролор. Чурапчы аатын аан дой-дуга ааттаах Павел Пинигин буолла. Онон түмэни, биһир баар-суох киһиби аатын өрө тутуобун.

Тэриһтэр салайааччылар, бэрэстэбиһтэлэр ааты интэрин туһунан этиини өйөөтүлэр, ол эрээри докумун уларытыыга юридическай болуурустара өссө үөрэтэн көрөргө санаа-ларын эттилэр.

Олохтоох докумунна-ра уларытала босхо буолар дигэн «Мои документы» салайааччыта биллэртэ. Ма-тырыаалнай ороскуот, хо-ромнү таһар түгүннэр биһир тэриһтэ төһүннэртэ-бэлэһин биллэрбитин баһылык Влади-мир Сивцев биллэртэ.

Муннаах түмүгүнэн «Учуу-таллар уулуссалар» Вячес-лав Карлов аатыгар уларытын докумунтааҕар быһаарыларга биллэрэрин туһунан боро-то-куолга киирдэ.

Марфа ПЕТРОВА.

НЭҢИЛИЭК САЙДАР ДЬЫЛБАТА САЛАЙААЧЧЫТТАН ТУТУЛУКТААХ

Олобун кэрчик кэмээрлэтэн

Салдар үлсү

Төлий нэвчилсний
сайдыг тугар

Улуска – салайлар үлэбэ

Иван ПИНИГИН,
Мугудай, Толгой нэгдлийнх-
тэрийн Бонусотнаах олохтоо.

Ангилсангийн материалынд Чурагны
уулуудын «Мүүсдий төлмийг» МТ
байнгынгад дуоһундугаар хандуулан
Н.Е. Аммосов тус убууган төрөөн.

ХОТУ КӨӨРҮЛЛҮ 80 СЫЛЫН КӨРСӨ

“Өтөх төнүргэстээх, сурт кэриэстээх” (Суоллаабы бэлиэтээһиннэр)

1942с. атырдах ыйа...
Чурапчы дьону-
гар-сэргэтигэр элбэх
харах уутун, үтүс сүтүгү,
хоромньуну ажалбыт
иһэрэннээх күмнэрэ этэ...
Биллэрин курдук, 80 сыл
апарар өттүгэр күүс өт-
түһү күһэйи, байыан-
най балаһыанньага си-
гэнэи, Булун, Эдьигээн,
Кэбээйи оройуоннарыгар
41 колхуону көһөрбүт-
тэрэ.

Ол алдытылаах
күмнэр суолларынан
бииһиги, билиһиги
көлүөнэ, аба саастаах кө-
лүөнэ эрэи тэлбиг суол-
ларынан атырдах ыйын
4-12 күннэригэр экспе-
дицияга кыттан, элбэҕи
билэн-көрөн кэлибиг.

Атырдах ыйын 3 күнэ.
Сэрэ.

Экспедиция 1-кы бөлөҕө
Эдьигээнгэ аһаҕааһа. Са-
лайаччыбыт — Улууустаагы дьа-
хыс өтөлүөн сүрүннүүр испи-
салиһа Татьяна Петровна Буш-
кова. Ону тэнэ кулутура управле-
ниетыттан Иван Иванович Буш-
ков, Талый орто оскулатыттан
Анна Степановна Говорова са-
лайыстылар. Экспедиция 2-с
бөлөҕүн улуус бэтэрээннэрин Сэ-
биэтин начальнигыга Матрена
Николаевна Матвеева салайда.
Кинини кытта “Айылы” духуо-
бунай сайдыы кинини уус-ура-
на салайаччыга Ольга Носова, улуус-
таагы мичат отделын исписалиһа
Александра Хомуе бөлөҕү са-
лайыстылар. Кинилэр бөлөхтөрө
Булун улуутугар аһаҕааһа.

Икки бөлөх биһирэ сэрэ кэ-
лэ “Михаил Кулибин” теллох-
дууан ыраах айаҕыга турунуубут.
Суукаттан ордух айаҕынан, били-
ги бөлөхтүгү Эдьигээнгэ түстүбүт.
Иккитэр салгыы Олүөнэ оруу
өксөйөн, Булун Күһүрүгүгэр аһа-
ҕааһа.

Атырдах ыйын 4 күнэ.
Чэппэр.

Сарсыарда 10ч. Эдьигээн
улууну дьаһаҕатын кытта
көрүстүбүт. Экспедиция сьа-
лын-соруугун билиһиннэрдигит.

Сарсыарда 11ч. Эдьигээн
улууну баһылыга В.Н. Сорокин
уонна олохтоох нэһилиэтиннэни
кытта истиг көрүһүү буолла.

Күнүс 12ч. Чурапчы
Көһөрүүтүгэр аналлаах пла-
маныыкка сибэки дьөрбөтүн
уурдуубут. Улуус баһылыга уонна
көһөрүү кыттылаахтара тэл эт-
тир.

Күнүс 14ч. Эдьигээннээҕи
устуоруйа мусойун көрдүбүт.
Директор Л.Е.Сиваева улуус
каартатыттан саҕалаан, эбэки
норуотун малын-салын,
таһаһы-сабын, булт тэриллэрин
сигилиһи кэпсэтэ. Биир саамай
киһи болбөмтөгүн тардар оҕоһу-
гунан ээр талааннаах маастар
Сахана Ильинова — Кучук хоту
дойду балыктарынан онорбут
чуучула-хартыһаналарын сэргин
көрдүм.

Баҕа санаам баһылытынан
этгэххэ, бу түмэлгэ Чурапчы
көһөрүүтүн туһунан матырыйал
баара буоллар, мичат дьон элбэҕи

биллэх, олоху саяалыах эбиттэр.
Күнүс 17ч. Саха саарына,
киһи кэрэмэһэ, эбэки норуотун
чулуу уола Николай Васильевич
Шемяков улахан кыһыҥа Татьяна
Шемякованы кытта И.И.Бушков
ирэ-хоро кэпсэттэ. Чурапчы дьо-
но-сэргэтэ бу үтүкүнэстэх киһи
туһунан олус истинник ахталлар.
Кини көһөрүлүү күмнэр хоргу-
һууттан, ачыктааһыннан бы-
лаһыт, олоххо тонунорбиг
киһинэн аадаллар.

Талааннаах режиссер
И.И.Бушков Н.В.Шемяков туһу-
нан сана истэктэти туруораары,
матырыйааллары хомууан, ба-
лаҕан ыйыгар документтаһыи
күнүс таһаарары былааннаһар.

Атырдах ыйын 5 күнэ.
Бэтинесэ.

Сарсыарда 10ч. “Өтөх төнүр-
гэстээх, сурт кэриэстээх...”
Экспедиция сьала-сорууга
дэи — Чурапчы көһөрүлүүтүн
кыттылаахтарын, кинилэр оҕо-
лорун, аймактарын сирэй көрсөн,
ахтыһаларын истэн, документта-
һыи киннэргэ үйэтигин буолар. Бу
үлэ саха ээр мичатыгар, кэлэр
күннэригэр көлүөнэҕэ аһаҕар.

Бастагы мадьяһыт — Чу-
рапчы көһөрүлүүтүн кыттыла-
аба Агафья Дмитриевна төрөп-
лүт кыһыҥа Людмила Петровна
Козлованы кытта көрүһүү буол-
ла. Людмила Петровна ор күмүс
нуучча тылын угууталыһа,
оскуола директорунэн, олохтоох
Сэбиэт бэрэссэдээтэллэрин, кэли
нотариуһунан үлэстэн, дьон-сэргэ
ытыктабылын ылбыт. “Чурапчин-
ский переселенец” Бочуоттаах бэ-
лэ хабайката.

Ийэтэ Агафья Дмитриевна —
Чурапчы Бахсытыттан төрүттээх.
Пестряковтар аймактары кытта
билсэр эбиттэр. Удьуор утумун
салгылар икки сиз кыһа И.И.М-
гар үлэлиһ-хамсыы сылдьаллар.

Л.П.Козлова “Живые родни-
ки” брошюра таһаартарбыт. Эдьи-
гээн, Чурапчы дьонун сырдаһыт
эбит. Кырдыаҕас киһи долгуһун
туран, истиг ырыһын бэлэстээтэ,
барба махталын төртө.

14ч. Билиһини аан айаар саар
тэһи унуохтаах, баһаарыйбыт
саҕалаах, бэрт сэргэх көрүһүнээх

Мария Васильевна Федорова
үөрэ-кото көрүстэ. Кини — Чу-
рапчы Хадаарыттан төрүттээх,
84 саастаах. Мария Васильев-
на кэпсиринэн, 1942 с. дьонун
кытта Кэбээйигэ көһөрүлүбүт.
“Кыра оҕо буолан, туту да бу диги
өйдөөбөтү” диги соннуһар.
Оттон бу хоту дойдуга 1959с. биир
кыһытын атастайы бэрээдэ-
гинэн кэлибиг. Харыс да сир хал-
барыйбакка, үлэстэн-хамсаан,
үлэ бэтэрээнэ буолан олорор.

Мария илээн күмнэр бы-
саһаһан дьарыктанар эбит. Ис-
тиннэтин тилэри араас бэйлээх
хартыһаналар ыһаһаһа. М.В.
Федорова Чурапчыга мэдэи кэ-
лэ-бара сылдьар.

Ийэтэ Евдокия Давыдова —
Дьоруой Дьабынды көһөрүүтүн
этэһигэ эрпэлээн, элбэх оҕо-
нон-урууланан, аатын ааттаһыта.
Дьабынды утумун сизинэр, хос
сизинэр салгыаһаллар.

Атырдах ыйын 6 күнэ.
Субуота.

11ч. Чурапчы көһөрүлүүтүн
кыттылааба Семен Петрович
Афанасьев уолун Иван Семено-
вич, кийиһин Христина Нико-
лаевнаны кытта көрүстүбүт. Аба-
лара Семен Петрович көһөрүүгэ
букаһын оҕо сылдьан, Хайахсыт-
тан Эдьигээнгэ дьонун кытта
тийибиг. Суругу-бииһиги билэр,
олус тупсаҕай буонардаах буол-
ла, ас-үөл харабылааһынан
аһаһыттар. Кэргэниннэн Дария
Федоровна кыһын 6 оҕолоһмуттар.

Өр кэм устата бырадаһаһынан,
захоһуһун үтүө суоһаастаахтык
үлэстэбиг. “Эргин туйгуна” бэлиэ
хаһаһына буолбут. Чурапчытын
кытта сибээһин хаһа да быһа-
таах. Чугас доһотторунан Фидим
Андросовы, Прокопий Флегонто-
ны ааттаһар. Көһөрүүгэ аналлаах
Искитиэр тутууттар үлэстэбиг.
Архымыкка үлэ, букубалары су-
руйуу барыта Сэмэн оҕонһор
үлэстэ эбит. Кыра унуохтаах эрэ-
ри, сүрдээх улахан куоһастаах үлү.

Уола Иван Семенович Чу-
рапчыга куруутун кэлэ сылдьар.
Кэргэни Христина Николаевна —
Чурапчы Мырылаһыттан төрүт-
тээх. Уоллара Чурапчы Одьулу-
нутар олохсуһан олорор.

14ч. Бэтэрээннэр түмсүүлэрин
16-с сылын салайар Мария Дми-
триевна Софроноваҕа болдоһон
тийиһибиг. Эдьигээн салгыи-
һыттигэр олорор кырдыаһастар
сүрдээх түмсүүлээхтэр эбит. Бары
мытыһалар дьаһалларга үөрэ-кото
ылсалларын кэпсэттэ.

Мария Дмитриевна идэтинэн
эмчит эбит. Очмотообу күмүс
олус ыраахан усулуобуйага үлэ-
лээбигин санылар. Күн аайы оһох
отторун, эмтир тэридэлэрин,
тутуулар бары малы күн аһын
орутан туттарын, биир да сын-
һалан күнү суох эппитиннээхтээх-
тик үлэстэн ааспытын билиһини
саһаһар олорон сөһө, соннуһа
аһтар.

Атырдах ыйын 7 күнэ.
Орбүд күн.

14ч. Чурапчы Көһөрүүтүн
кыттылааба, Мугудай нэһилиэ-
тигэ сыдаһаһа Александр
Гаврильевич Ожешниковка сиз-
ин Александр Петровна Ивано-
валынан ирэ-хоро сэлэргэстибиг.

Эрдэгээн бэлэмнээн, ийэтин
ахтыһынан ааһан иһитиннэрдэ.
Харах уулаах ахтыһыны хайдах да
долгуһаҕа истибэһин... Ийэ-
тэ бараһан көһөрүлүү күмнэр
дьуөгэтин кытта олус өр күмүс
— 40 хонук устата муһа, муһу
муһуларынан тыһырыттарын
бу баһылы оһуулаан суруйбут
Кинилэр дьоллоругар, биир ис-
тинскэ сэттэ көстөн, ону умай-
пыттар. Тыһынаах хаалар была-
рыгар, таһаһыт көрөн былаһаһыт
эбит. Унуох да тирин буолбут
дыаһаллары нэһилээ бэттэх аҕа-
быттарын туһунан тыһымаһа
даһаны олорон иһиттибиг, хара-
һыныһыт...

Эдьигээннэр сүрдээх ала-
маһай, мадьяһытмах майгы-
лаахтарын олус биһирэтибиг.
Эдьигээн нэһилиэтин баһылыга
Степан Семенович Портнягин Чу-
рапчыттан тардылаах эбит. Ийэ-
тэ Анна Степановна — Чурапчы
Мугудайыттан төрүттээх. 1946с.
төрүөх. Хоту дойдуну сөһүлээн,
онно олохсуһа хаалбыттар.

Ытык кырдыаҕас Евдокия
Ивановна Константиновна бэрт
сэргэх кэпсэһинээх киһи буол-
ла. Билиһин 89 саһыгар сырыт-
тар, бэрт тэтиһэх көрүһүнээх.
Көһөрүлүү күмнэ бу баһылы
өйдүүр. Очмотоорго кини 8 са-
стааба үлү. Көһөрүлээн тийибиг
Чурапчы дьонун бастаан көрөн
наһаа сөһүтүтэр: “Унуох да ти-
рин буолбут дьон бэрт нэһилээ
нэһиннээн хааһар эттир”, —
дигэр. Ийэтэ колхуос бэрэссэ-
дээтэллэн дьаһалынан ол дьону
эмгээн-томтоон, кыраһаан аһатан,
бэттэх аҕабыттарын туһунан
кэпсээн уйадытта. Таалаһаахха
кэлибиг дьону туох баарынан көр-
сөн, аһатан, үрүн тыһынарын өл-
лөйдөөбүттэр. Ол түмүгэр өлүү-
сүтүү биирдигээн эмэ баара
дигэр.

Хоту дойдуга хоһуун дьон-сэргэ-
тэ чурапчылары үчүгэйдик са-
һаһаллар-ахталлар. “Өтөх төнүр-
гэстээх, сурт кэриэстээх” диги
этидэлэрин курдук, аба көлүөнэ
олорон ааспыт олоҕо салтанар,
эдэр көлүөнэ өссө да ситиһилиһэ-
тэҕи ситэһэ, үйэтиһэ. Ыччат
дьоммут олоххо дуулуур холо-
бур онгостон, дойдутарын сайы-
наһаһа диги эрдэлээһиг.

Анна ГОВОРОВА,
Талый орто оскулатын саха
тыһыгар учуутала.

ФЕОКТИСТ СОФРОНОВ ТӨРӨӨБҮТЭ 100 СЫЛА

Учуутал, поэт, тылбаасчыт үтүөтэ этэ

Аны туран поэзияны умсугуулан туран тылбаастырга дуулуурдаахтара.

Г.И. Макаров уонна С.Ф. Софронов-Ф. Софронов тылбаасчыттар быһыытынан саха литературатын историятыгын хаһан даҕаны, хайдах даҕаны сотуллубат, умнуллубат тына үтүөнү өҥөрбүт дьон. Ону туха түгүнүргүн көрөбүтү дин ыйыты турдаһына, маньнык.

П.А. Ойуунускай өссө 1937 сыллаахха «Кыым» хаһыат тохсунуу I күнүгүгү нүмүрүгүр биирбит интервьютугар нуучча улуу поэтын Александр Пушкин айымньыларын чулууларын тылбаастыгар баҕа санаалабын этэн турардах. Бу, дыгынэн, этгэххэ, бырагыраамаланар тосхоллоох, өр кэмнээх үлүнэн олоххо киириэхтээх сорук этэ. Билэртин курдук, 1937 сыллаахха А.С. Пушкин өлбүтэ 100 сылын Сэбиэскэй Союус үрдүнэн бэлэтээһинигэ саха суруйааччылары анал кэмнээх тэрийиэн үлэлэппиттэрэ. Ол түмүгүр бу даатаны маньаа уонна Москватаабы кинигэ кыһаларыгар Пушкин икки хомуруунуунуун (лирикатын) тылбаастаан таһаарбыт кинигэлэрдээх көрсүбүттэрэ.

Сотуруутаабыта «П.А. Ойуунускай саҕалаабыт эпопеята хаһан түмүктэммитэй?» дигэн ыстатыйа-санаабын суруйан хаһыакка таһаартаран турардаахпын. Ол бэлэтээһинимэр П.А. Ойуунускай кэриэһин толорон, Гавриил Иванович Макаров-Дьуон Дьанылы нуучча улуу поэтын А.С. Пушкин «Евгений Онегин» дигэн хоһоонунан романын тылбаастаабытын суруйбутум. Дьуон Дьанылы олохун 14 сылын бу тылбааһы өҥөрүтэ биирбитэ. Ол 14 сыллаах сыралаах үлүнн өйөөбүт, бу тылбаас өҥөһүлүн эррин, өҥөһүлүн бүтүтүн туһунан информациялар өҥөтөөбү кэм хаһыаттарыгар, бэл өһөөбүр «Дружба народов» дигэн сурунаалга тийиэ Россия ааҕааччыларыгар биир бастаһынан иһитиннэрбит дьонтон биирдэстэринэн Феоктист Софронов буолар.

Кини тыл көтөбүтүнэн уонна өҥөтөөбү Саха сириин Суруйааччыларын сойууһун бэрэссэдээтэлэ Василий Прото-дьяконов-Кулантай өйөөһүнүнэн Элэй, Чабылган, Феоктист Софронов, Николай Павлов-Тыаһыт уонна Николай Габышев курдук уус-уран тылбааһы өҥөрүтэ дьобурдара арыллыбыт дьонтон рецензентөр бөлөхтөрө тэриллибитэ. Кинилэр олус бэрэ «Евгений Онегин» хас биирдик баһын айытын тылбаасчыкка көмөлөөх ыйыһылар-кэриэһини өҥөрбүттара, тылбаас күүстээх, мөлхөх өрүттэрин ырытан Дьуон Дьанылыга сүгүн улахан суолталаах көмөлү өҥөрбүттара. Кинилэр ортолоругар Феоктист Софронов өрүтүн инники кэккэбэ сылдьара. Ол түмүгүр Леонид Попов эрдэксийлээһининэн уонна «Евгений Онегин» дигэн ыстатыйатынан арылланан Дьуон Дьанылы 14 сыллаах сыралаах үлүнн түмүгү – Александр Пушкин «Евгений Онегин» поэмата сахалык тылынан 1954 сыллаахха ССРС Суруйааччыларын сойууһун II сийиһин көрсө тахсыбыта. Бу туһунан өрөспүүбүлүкүбүт хаһыатыгар кэпсэниэх суруйбуттара.

ССРС Суруйааччыларын II сийиһингэр дакылааты өҥөрбүт фронтовик Павел Антокольский Максим Рыльский уонна Самед Вургуну кытары Дьуон Дьанылыны сэргэ тутан, Пушкин «Евгений Онегин» национальнай литератураларга тылбаастаан тахсы-

тын санга хайысха быһыытынан сыанабыл биирбитэ.

Билэртин курдук, өҥөһүлүгү саха суруйааччыларыгар нэтиһиптэ саба түһүлэр тохтоло суох өҥөһүлү турдаһарына, саха суруйааччыларыттан кинини өрдөрбөккө кириитикэлээһин үгүннэн аҕай турдаһына, саха литературатын революция иннинтэби суруйааччылары А.Е. Кулаковский, А.И. Софронов, Н.Д. Неустров классикалы суруйууларын «Три якутских реалиста-писателя» дигэн кинигэтинэн көмүскэспит Георгий Прокопьевич Башарин буруйдана-сэмэтэнэ сырыттаһына, саха литературатын аатын-суолун үрдүтэр Александр Пушкин «Евгений Онегин» Сэбиэскэй Союус суруйааччыларын сийиһинэн билиһиннэһит өҥөтөөбү саха литературатыгар, кини суруйааччыларыгар салтын курдук наада этэ. Бу «Евгений Онегин» тылбааһа аҕаар туруутугар поэт, тылбаасчыт Феоктист Софронов сүгүн улахан суолталаах кининэн буолар.

Сахабыт литературатын историятыгар «Евгений Онегин» тылбаастааһын историятын өр сылларга чинчийбит «Дьуон Дьанылы» (1974) уонна 2013 сыллаахха «Дьуон Дьанылы» дигэн монографиябын эбэн-кэпсээн таһаарарбар «Рецензиялар тугу кэпсэнилэрий?» дигэн ыстатыйа-бэлэтээһининэн арыллан, 1948 сылтан ыла өҥөһүлүбүт рецензиялары бу этэр кинигэбэр 216-264 сирэйдэргэ тилэр киллэрбитим. Тоҕо, туха санааттан? Саха норуотун ол кэмнээх интеллигенттэрэ нуучча классикалы литературатын хайдах курдук дириҕиник, интэ-тонгон биллэрэрин көрдөрүүрү, иккиһинэн, хайдах курдук харыстабыллаахтык саха суруйааччылары Пушкин чулуу айымньытыгар сыһыаннаһыттарын мун саатар бу холобурдарынан өйдөтөн-санаан ааһары. Үсүһүнэн, судаарыстыба университеттарыгар тылбаасчыттары бэлэмниһилэрингэр, баҕар, тылбаас бу классикалы холобурдарыттан үөрэнэлтэрэ буоллар дигэн санааттан. Билиһинитэ бу баҕа санааларбын өйүүрү эппиттэрин кимтэн да истэ иликпин. Биргэмэ көрдөрүү буоллаҕа дигэн эрэ уоскутунабын.

Бу этэр рецензиялар кинигэбэр киллэрэрбэр «Ст. Софронов, 20.11.48 г.» дигэн илһи баттаһынаах рецензиятыттан саҕалаабытым.

РЕЦЕНЗИЯ

на перевод 1 главы «Евгения Онегина»

(Перевод Дьуон Дьанылы)

Значение «Евгения Онегина» общеизвестно. Он – шедевр русской и мировой литературы, вершина пушкинской поэзии, «энциклопедия русской жизни» – по выражению Белинского.

Это – самое крупное по размеру, самое богатое по содержанию и самое блестящее по форме произведение русской поэзии.

Перевод «Евгения Онегина» на другие языки – событие в истории литературного языка народа в частности, культуры вообще.

Он считается базисным достижением, о нем восторженно пишут в наших центральных органах – «Правде», «Известиях». Недавно опубликована статья «Литовская литература», где главным творческим достижением поэта Антанаса Веницловы считается именно перевод «Евгения Онегина» (см. «Правду» от 1/III – 48 г.).

Многие братские народы нашего Союза перевели «Евгения

Онегина» на свои языки.

Очень приятно, что и мы со временем будем читать это достижение пушкинского гения на своем языке. Поэт-переводчик Дьуон Дьанылы делает очень большое дело и заслуживает всяческой поддержки.

При оценке перевода, по-моему, надо учесть два обстоятельства: во-1-х, «Евгений Онегин» – не рядовое произведение литературы, а шедевр, красота и гордость великой русской литературы, поэтому мы вправе от переводчика требовать большого таланта и мастерства; во-2-х, эта вещь чрезвычайно трудная для перевода и мы обязаны учесть уровень развития нашего Литературного языка и предъявлять соответствующие этому уровню требования. Эти трудности перевода можно было бы преодолеть только упорным, самоотверженным трудом.

Интересно то, что переводчик придерживается ритмы оригинала – знаменитых онегинских строф, известных мировой литературе. Выбран чрезвычайно трудный путь, выбран сознательно. Это – делает честь переводчику.

Вообще в переводческой искусстве практически и теоретически параллельно существуют два принципа работы в смысле размера: перевод свободный и адекватный, соответствующий исходный. Некоторые переводчики изменяли и содержание произведения. Жуковский совершенно свободно обходился с оригиналом: выбрасывал целые куски, вносил новые эпизоды, это – скорее всего не перевод, а подражание или свободное изложение.

В настоящее время советские переводчики не допускают такие возможности, предпочитают адекватный перевод, придерживаются, даже строго, ритма оригинала. Отступления от ритма оригинала вытесняют упреки со стороны знатоков этого дела. Так упрекают Павла Антокольского, переводившего «Лейли и Меджнун» Низами и допустившего незначительные и немногие формальные отступления от оригинала. (См. «Пять поэм» Низами предисловие проф. Пермиль и «Литература»).

Мне думается, что практика русских переводчиков должна служить для нас образцом и примером.

Онегинская строфа определена скотом переводчика, затрудняет работу. Но тот, кто взялся за «Онегина», не должен бояться трудностей.

Я просмотрел перевод и сравнил с оригиналом. На полях рукописи написал замечания, в иных местах приблизительные и очевидные варианты. Арифметически знамениты отмечены лучшие строфы перевода.

Перевод первой главы в целом хороший, но не лишен частичных, поправимых недосмотров:

1. Как более значительный недосмотр должен быть отмечен то, что в некоторых строфах утрачена пушкинская плавность, лиричность стиха, удобочитаемость.

2. Встречаются смысловые неточности.

VI, IV, VII, XVI, X, XVIII, XVI, XXX строфах.

3. Небрежные, неудачные выражения и слова.

X, XII, XXI, XXVII, XXXI, IV

строфах.

4. Есть немногие случаи, когда текст переводится дословно.

Надеюсь, что переводчик учтет, может быть, и эти мои мелкие замечания. Иные строфы, особенно первые, хорошо были бы переделаны.

Переводчику рекомендую внести необходимые исправления.

Мое субъективное мнение: опубликовать главу целиком после исправления переводчиком в целях сохранения связи повествования для тех, кто интересуется содержанием, в целях целостности впечатления, для тех кто интересуется качеством перевода.

Начато Дьуон Дьанылы большое дело и желать надо ему большой удачи!

Ст. Софронов.

20.11.48 г.

Поэт, тылбаасчыт С.Ф. Софронов-Феоктист Софронов саха литературатыгар көмөлөстүгү ити эрэ буолбатах.

Саха норуодунан суруйааччыта Ниналай Егорович Мординов-Амма Аччыгыһа салтар сааһын, үлүтү үйүтүн тухары Лев Толстой «Анна Каренинына» уонна «Сэрин уонна эйэ» дигэн эпопея романын тылбаастааһына сыраты-сылбатын биирбитэ. Кини бэрт үчүгүйдик билэрэ «Евгений Онегин» Дьуон Дьанылы тылбаастырыгар рецензиялары өҥөрөн көмөлөһөр бөлөх суруйааччы тылбаастартан тэриэлэн, Пушкин «Евгений Онегин» уһулуучу үчүгүйдик тылбаастааһытын.

Амма Аччыгыһа тоҕо эрэ Феоктист Софронов «Сэрин уонна эйэ» дигэн Лев Толстой эпопея романын кинигэтин таһаартарыгар рецензент-көмөлөһөөчү быһыытынан ылбыта, мин санаабар, дириҕ толкуйтан уонна уусуран тылбааска убаастабыллаахтык саһыаһыаһыттан тахсыбыта буолуо дии саныыбын. Билиҥи аҕа көлүөкө суруйааччыларбит ити курдук нуучча классикалы литературатын, национальнай литератураны байытар-тайытар тосхолу тутуспуттара.

Степан Феоктистович Софронов-Феоктист Софронов хайдах курдук үөрэ этэй биир дойдубула, үөрэһит уола Афанасий Петрович Илларионов аатырбыт Расул Гамзатов сонеттарын уонна Сергей Есенин «Персиангабы мотыгытарын» тылбаастаабытыгар үөрэн, астынан хаһыакка санактын биллэрбитэ.

Саха судаарыстыбанын университетин устулуона эрдэһинтэн С.Ф. Софронов-Феоктист Софронов айар үлэтин туһунан кыра-кыратык өрөспүүбүлүкэ хаһыатыгар уонна, бэл, «Хотугу сулус» сурунаалга суруйбуттаах эбиһин. Олор «Поэт, тылбаасчыт», «Өй-сүрэх күүрүүтүн барытын күүрээһиннээх үлэбэ биирбэ-хэ», «Поэттар махталлара» дигэн аатынан «Эйгэ тардылты» дигэн кинигэбэр киирбиттэр эбит. Саамай киники ыстатыйабын «Суох-туубун, аҕабын» дигэн аатынан Феоктист Софронов төрөөбүтэ 90 сылыгар анаан суруйбутум. Итин таһынан 2013 сыллаахха «Бичик» кинигэ кыһатыгар «Суруйааччылар – өбөлүгү» дигэн сүрүһүбэ хөһөөннөрүн, поэмаларын уонна Агния Барто хөһөөннөрүтүн түмэн кинигэ таһаартаран турардаахпын. Онон, учууталбар үөрэммит испин төлөөбүт курдук санаабын.

Сэмэн ТУМАТ.

саха норуотун

суруйааччыта.

Боотуруускай (билиһиннэн Чурапчы) улууһун Одьулуун нэһилэгэр 1922 сыллаахха атырдах ыйын 23 күнүгэр сүөһүнэн иитинэн олоһор дьадаҥы дьэ көргөһүтэ уол өбө төрөөбүтэ. Уолчааны Степан дигэн сүрэхтээбиттэрэ. Саха сириин үрдүнэн Гражданскай сэрии хамсааһыннара тахсан, олус кыһалжалаах күннэр-дьыһлар үүммүттэрэ. Одьулуун нэһилиэгин ол иэдээниэх кэм-күрдик быһылааннара эмиз быһа ааспатахтара.

Аны туран чорочу улаатан эрэр Степан Софронов өссө биир суол иэдээнигэ түбөспүтэ – фашисты Германияны утары Сэбиэскэй Союус норуоттара өлөр-тиллэр өксүһүлэ саҕаламмыта. Эдэрхээн Софронов көлүөкө дьонун Кыһыл Аармыйа кэккэтигэр аҕарыта сылдьан, Василий Соловьев (кэлин норуодунан суруйааччы) көрсөн көпсөһүтүн туһунан бэлэтээн суруйбутун ааһан турардаахпын. Онон эппит этэ: «Баһылай Соловьев кэпсээн-ипсээн бөбөтө. Бөрүкү санаарҕабыт быһыыта биллибэт...» – дигэн. Кини буоллаһына, эмиз аармыйада барыан, Ийэ дойдутун өстөөхтөн көмүскөһүн баҕата улаханан этэн туран, тынатынан ылдыбытыттан орудууларын эппит этэ ол дьобус бэлэтээһинигэр.

Степан Софронов адыс хэрииттэн нуучча классикалы литературатын интэ-тонгон захпыт, литератураттан билиһин-көрүүнү мунуһуммат кини этэ. Оҥо кини Дьокускайдаагы педагогика институтун бүтэрэригэр уонна А.М. Горькай аатынан Москватаабы Литература үнүстүүтүгэр үөрэммит сылларыгар ордук билиһинитэ. Айар үлэбэ дьобурдааһын бэлэтэти көрөн, Дьокускайдаагы судаарыстыбанын кинигэ кыһатыгар эрдэктэринэн ытыран ылан үлэлэппиттэрэ ону биллэрэтэр.

Степан Феоктистович, абатын аатын псевдоним өһөстөн, Феоктист Софронов дигэн аатынан үйүтүн тухары суруйан-бичибэн ааста. Оҥон кини бэрэ дьон билэр кинигэ Семен Романович Данилов эмиз абатын аатын псевдоним өһөстүбүтэ.

Дьуон Дьанылы уонна Феоктист Софронов Аҕа дойдуну Улуу сэриигэ саҕалаһыан иннигитин доҕордуулар. Кинилэр уусуран тылбаас эйгэтин умсулбана чуһаһыта. Иккиэн – поэттар.

БЫРАМЫСЫЛАННАС

АЛРОСА Экологияҕа

киинэ оҕо айымньытын мультфильмга үйэтиитиэбэ

Хайа баҕарар оҕо бэйэтэ айбыт остуоруйа та сырдыгы, ырааһы туолуур. АЛРОСА Экологияҕа киинэ "Остуоруйа холоодьаһа" ("Колодец сказок") диэн оҕолор остуоруйаларынан таһаарбыт хомуурун-нуугунан мультфильм оҕорон таһаарга сонун уонна кэрэхсэбиллээх быһаарыныыны быһынна.

Биллэрин курдук, "Остуоруйа холоодьаһа" хомууруннуук 2021 с. сүрэхтэммитэ. Саха сирин араас улуустарыгар олохтор 50 оҕо үлэтэ бу хомууруннуукка түмүлүбүтэ. Олору мультфильм оҕорон таһаарыыга Калининградтаагы "Videosfera" диэн анимационнай устуудууһа ылсыла.

"Бийиги бырайыаккыт сүрүн сыала Ийэ айылҕабытын харыстааһын уонна төрөөбүт тылы үйэтиитин буолар. Быйыл бырайыак салҕаан, анимационнай баҕараларын учуоттаан, мультфильм оҕорон таһаарга быһаарыллыбыт. Бийиги бу үлэбэ бастагы

хардымнар оҕоһунан эрэллэр. Сыһаарый суруллар, персонактар толкуйданаллар. Мультфильм биир кэрэхсэбиллээх өрүтэ диэн, киин сахалыы эрэ буолбакка, нууччалыы уонна эбэкиһин тылыннан таһаарыа. Кыттаас кэмэйдээх эрээри, бары өттүнэн табыгастаахтык аттарылыбыт мультфильмга үс остуоруйа сюжета киирээтэ", — диэн АЛРОСА Экологияҕа киинин хонтуруоллуур-аналитикалыыр үлэһит бырайыактааһын салгытын салайааччыта Анастасия Герасимова сырдатта.

Мультфильм сүһүнүтэр киирээтэ үлэһити бийигин-нэрдээх, "Лесной доктор", "Лиса-грязнуля" уонна "Чудо-дерево" диэн айымньылар тулаһыар айылҕаны харыстырга, бэйэ-бэйэбэ үтө сыһааннаах буоларга ыгырар ис хоһоонноохтор. Холобур, Владислава Мунтэин "Лиса-грязнуля" остуоруйата дириг ис хоһоонноох. "Остуоруйа оҕо өйдүүрүн курдук сулургутук, чэчэкитик сурулуна. Тыла-оһа, сюжета сулургутун иһин, ис суолтата олус дириг уонна күүс. Холобурга ылан көрдөххө, киирдэх, сууммат-тараамат, бэйэтин көрүмүт киһини кытта дьон алтыһан баҕарбата биллэр. Ол эрээри, хас биир киһи хаһан баҕарар көннөрүнэр кыахтаах. Хаһык баҕарар кэмэ киһи өйдөнөн, сууһун-тараһыан,

чэчэкис буолуон сөбүн туһунан айымньыга этилэр", — диэн ааптар санаатын тириэрээр.

СӨ Уопсастыбаннай палата-тын билимин, үөрэхтээһин уонна патриоттуу иэтинин сайыннарым хамыалаһыатын бэрэссэдээтэти Вера Жергетова бэлэттээһинин, бырайыак оҕо айымагы айылҕаны харыстааһынга уонна төрөөбүт ийэ тылы үйэтиитиэ ыгырыахтаах.

"АЛРОСА бу бырайыаккыт остуоруйата туһунан ис кэрэхтээх. Киһи бийиги дойдубуттар олохтор араас омук оҕолорун биир кынат аныгар түмэр улахан суолталаах. Иккиннэ, бырайыак бийиги олохтуттар буола турар араас кыһалҕатаах, сытыы өрүттэри таарыйар. Холобур, төрөөбүт төрүт тылы харыстааһын, сайыннарым, оҕо айымагы тулаһыар айылҕаны харыстааһынга үөрэтин өчөөттөн баччаа диэри биир сытыы болпуруос быһытынан турар", — диэн киһи этэр.

"АЛРОСА экологическай киһиэ үлэ биир сүрүн хайысхатын быһытынан төрөөбүт тыллары өйүүр бырайыактар нонҕо төрүт олохтоох хотугу айымак ахсааннаах норуоттары өйүүр хайыдалаах. Маннак бырайыактар, биллэн турар, сүтэн ээр тыллары чөлүгэр түһүрүгэ, харыстырга түрэх буолаллар. Бийиги АЛРОСА бивисинэс уонна

хотугу айымак ахсааннаах төрүт омуктар итэриэстэрин икки ардыларыгар балаансаы буларга дуулуһарын сыаналыбыт", — диэн Ил Дархан уонна Бырайыаталыстыба дьаһалтатын тылы сайыннарым болпуруостарыгар управлениетын салайааччыта Римма Жиркова бэлэттээтэ.

Онон, бу олус суолталаах, итэриэһинэй уонна кэрэхсэбиллээх бырайыак АЛРОСА быһааччы көмөгүнэн киһиэ эрэ сирэйинэр буолбакка, мультипликатордар аһар үлэһитир эмэ үйэтиитилээн, кэлэр көлүөнэбэ түрдүлүтэр биир кэскиллээх хардыы садалаһа.

ЯСИА

ПОЛИТИКА

Предвыборная программа Чурапчинского местного отделения Всероссийской политической партии «Единая Россия»

11 сентября 2022 г. глава в Чурапчинском улусе состоится муниципальные выборы - предстоит сделать ответственный выбор на должность глав 8 поселений и депутатов представительных органов поселений.

Сегодня Партия «ЕДИНАЯ РОССИЯ» - самое большое и стране сообщество единомышленников, активных и преданных своей родине людей. Именно «ЕДИНАЯ РОССИЯ» должна стать опорой и движущей силой воплощения в жизнь планов, поручений и инициатив Президента России и Главы Республики.

Мы должны реальными делами доказывать ответственность и зрелость главной политической силы страны. Сегодня мы вместе должны ответить на серьезные вызовы, которые сейчас диктует внешнеполитическая ситуация, когда безудержная западная политика привела к вынужденному решению президента РФ Владимира Путина о проведении военной операции для защиты Донецкой и Луганской народных республик.

«ЕДИНАЯ РОССИЯ» с первого дня проведения спецоперации оказывает всестороннюю помощь эвакуированным жителям Донбасса, а также тем, кто остался в ЛНР и ДНР. В нынешних условиях мы обязаны быть сильными, формировать новый образ мышления, внедрять передовые механизмы управления, создавать траектории развития для каждого жителя Республики. Вот основные принципы, на которых будет строиться работа Якутского регионального отделения Партии. Только тогда будет реализована новая жизненная концепция Якутии.

Нам всем нужна сильная Якутия. Мы достойно отвечаем на масштабные вызовы времени и сегодня уверенно идем вперед. Потому что в основе нашей политики — реальные дела, направленные на решение насущных проблем людей.

В основе нашей программы - семья. Создание возможностей для самореализации и развития каждой семьи, для ее комфортной и безопасной жизни, для достойной работы, заработка и успешного ведения своего дела. Наша задача — существенно повысить достаток семей, доходы наших граждан. Крепкая, благополучная, многодетная семья — это настоящее и будущее Якутии.

В условиях санкций перед партией стоит задача по обеспечению социально-экономической стабильности в республике и, в том числе, в Чурапчинском улусе.

В программу включены ключевые задачи и проблемы, которые будем решать последовательно:

- Развитие человеческого потенциала как основного фактора экономического роста, формирование условий для самореализации граждан.

- Развитие сельского хозяйства и предпринимательства в улусе. В условиях санкций необходимо принять меры обеспечения продовольственной безопасности, путем оказания поддержки сельхозотрасли, привлечения молодых специалистов, развития агропромышленного комплекса. Участвуя на республиканских и федеральных целевых программах «Развитие сельского хозяйства и регулирование рынков сельскохозяйственной продук-

ции, сырья и продовольствия на 2020-2024 гг.», мы должны помогать заинтересованным людям в создании новых крестьянских хозяйств, и активно участвовать для этого в конкурсах на получение грантов «Агростартап», а также грантов для начинающих КФХ и семейных животноводческих ферм. Необходимо сделать всё возможное для сохранения и увеличения количества субъектов малого и среднего инновационного предпринимательства, грамотно применять имеющиеся механизмы поддержки и искать новые.

- Транспортная доступность сел — основа развития поселений. Необходимо выработать действия по строительству и качественному ремонту автомобильных дорог, обеспечивать их содержание.

- Поддержка семейной экономики. Повышение уровня жизни и благосостояния, занятости и самозанятости семей, создание условий для развития сельскохозяйственного производства, расширения рынка сельскохозяйственной продукции, сырья и продовольствия.

- Защита и поддержка социально незащищенных слоев населения, поддержка материнства и детства, многодетных семей, в том числе жильем и поддержкой индивидуального жилищного строительства.

- Создание возможностей для самореализации и развития каждой семьи, для ее комфортной и безопасной жизни, для достойной работы, заработка и успешного ведения своего дела. Самое важное в семье — это дети.

- Активные процессы происходят в сфере образования. В улусе успешно реализуются про-

екты «Цифровая образовательная среда», «Успех каждого ребенка». В рамках этих программ созданы центры «Точки роста», внедрена цифровая образовательная среда. Приоритетной задачей образовательной политики улуса остается повышение качества образования. Успешно реализуются мероприятия по организации отдыха, оздоровления и временной занятости несовершеннолетних. В плане создания учебно-оздоровительного Центра на базе детского лагеря «Кустук» в с. Мындагай.

- Пандемия коронавируса повлияла на все сферы жизни, особенно остро встали вопросы здравоохранения в нашем улусе. Необходимо повысить качество оказания медицинских услуг и части обеспечения новым высокотехнологичным медицинским оборудованием, а также укомплектование медучреждений квалифицированными кадрами.

- Вовлечение жителей улуса всех возрастов в систематические занятия физкультурой и спортом. Продолжить создание условий для занятий спортом, построить в наслеге уличные тренажеры, воркаут площадки.

- Создание инновационного кластера развития молодежи с целью привлечения молодежи к решению проблем улуса, оказания поддержки инициатив молодежи.

- Экологическое благополучие — это прежде всего здоровье народа и нашего будущего поколения.

- Проблемы чистой воды, отходов и свалок необходимо решить максимально быстро и эффективно.

Наша обязанность — забота о старшем поколении, и в пер-

вую очередь о тех, кто оказался в сложной жизненной ситуации. Здоровье граждан, повышение продолжительности жизни, активное долголетие людей старших поколений — приоритет партии.

При этом, весь комплекс государственных услуг должен быть прозрачным, доступным, быстрым в любой точке улуса — отвечать запросам людей — благодаря развитию цифровых технологий.

Люди должны жить в комфортной среде, в благоустроенном жилье, с отремонтированными, уютными дворами, удобными, функциональными общественными пространствами, качественными дорогами и детскими площадками.

Необходимы решительные шаги по межбюджетному выравниванию, созданию эффективной финансовой базы местного самоуправления, вовлечению граждан в принятие важнейших решений о том, как и на какие цели использовать деньги улуса, республики. Потому что проблем, требующих решения, много. И мы понимаем, что порой будет непросто.

Надеемся на вашу поддержку и призываем всех, кто наделен избирательным правом, прийти 11 сентября 2022 года на избирательные участки и путем свободного волеизъявления выразить свою ответственную, взвешенную гражданскую позицию.

Наши кандидаты знают и понимают местные вопросы, пользуются уважением и заслуженным авторитетом. Мы верим, что жители поселений сделают правильный выбор!

Вместе — к развитию родного Чурапчинского улуса!

БИИЭХЭ СУРУЙАЛЛАР

Үлэ тэтимириэх курдук буолбут

Бу «Сага олох» хаһыат атырдыах ыйын 5 күнүгүсүбү нүөмэригэр «Чурапчылар, хаалбыккыт!» дигэн ыстатыйа тахсыбыта. Онно ордук улууспут кинигэр тупсаран оноруу (благоустройство), көбөрдүү, ырааһырдыы, уулуссалары оноруу үлэлэрэ хаалбыттарын, итэҕэстэрин туһунан суруйбутум. Ол үлэлэр хайдах баралларын билсээри, нэһилиэк баһылыга В.Д. Сивцевы кытта сирэй көрсөн күпсэттим.

Онуоха Владимир Дмитриевич манньыгэ кэпсэтэ. Ыстатыйа тахсыбытын кэнниттэн тэрииттэр, ТОС-тар салайааччыларын, тустаах илсислэһиһтэрин ыһыран мунньахтаабыттар, үлэлэрин чопчулаабыттар. Онно биллэххэ, нэһилиэккэ экология, ырааһырдыы, көбөрдүү үлэлэрин тэрииттэригэр сирдэрэ ОДЫКХ-ҕа, 3 болдьоххо Улуус Мунньахын дыкутаатынан үлэлэбит, олоххо актыыбынай сыһыаннаах И.Г. Макаров дуоһабынан ананан үлэтин сылдыар эбит. Мин ону истэн үөрэ санаатым. Тоҕо дьэтэххэ, кырдык, Иван Григорьевич дыону кытта уопсай тылым булар, этэххэй майгылаах, сүрөттэх, уопуттаах үлэһит, чаччы улууһун, нэһилиэтин патриота киһи. Мин кинэххэ эрийэн күпсэтэ сырыттым.

Онтон нэһилиэкпит баһылыга салгыы манньыгэ эттэ. Бастаан, мин: «Ыстатыйа-быттан өһүртэниһигит, баһан этин баар дуо?» дигэн ыйыттым. Онуоха киһи: «Суох, өссө хас да киһи итинник хабааннаахтык эппиттэрэ» дигэн хардарда. Ол кэннэ сэлэһиньэ уопсай туһанылар сирдэрэ, искибиһэрэ, палисадниктар биирдэи сирэй эппиттэрэ тэрииттэринэн,

дьоннорунан сыһыарылыбыттар да, сорохторугар тирдэ илтиһит. Иван Григорьевич нэһилиэк дьаһалтатын илсислэһиһэ М.П. Матвеева кытта кэрийэ сылдьан бөхтөөх сирдэр хаһаайттарыгар сэрэтэр суругу туттартаабыттар. Балаһан ыйын 9-10 күнүгүсүбү Чурапчы нэһилиэтин күнүгэ ытыллылар. Онуоха дьэри ыраастаабахтарына, ыстарааптыр мээрэлэр туттулуохтарына сөл дигэн сэрэпиттэр. Олус үчүгүдэ.

Уулуссалары оноруута быйыл күһүн санэид хонтуоратын таһыттан «Айылгыта» дьэри аспаал суолу өрөмүөннэһин ытыллыаҕа дьэтэ. Ону былырын күһүн үлэлэбит мэнэ ханаластар онороллор үһү. Хомойуох иһин, быйыл атын уулуссалары аспааллааһынҕа харчы көрүлүбэтэ. Бу күнүгүсүбү «Маарыкчаан» маҕаһыан таһынааҕы быһа оксуһуттан таас балыһаҕа дьэри суолу тупсары үлэлэрэ бара туралларын көрдүм. Ону «аспааллар дуо?» дигэн ыйыппылар, «суох» дигэн буолла. Барыта үгүс-харчыттан тутулдар буоллаҕа. Мин санааһар, Манчаары оонньууларын кэнниттэн сэлэһиньэбит суолларын оноруута, аспааллааһынҕа үөһэттэн үбү булуу кыайтарбакка кэллэ. Манна улуус, нэһилиэк дьаһалтала улахан болҕомтолорун ууруохтарына наада дииһин.

Салгыы суруйдааха быйыл күһүн тротуардары оноруута

балачча үлэ баран эрэр эбит. Ол курдук, «Молодежная» дьэри тахсар уһун таас тротуар уу аһар сирдэрдэххэ саналымы оноруула сылдыар үһү. Мань таһынан РАЙПО ыскалаатын кытылынан, Дагданча муостатын таһыттан Кыайыи скверигэр дьэри, «Сахателеком», «Мастер» маҕаһыан тастарынан эмнэ таас тротуардар оноруула сылдыаллар эбит. Биир тыһынан, баһылык Владимир Дмитриевич кэпсэһинтэн сылыктаахха, бу үлэҕэ сии хамсааһын тахсыах курдук буолбут дьэххэ сөл.

Оттон Иван Григорьевич кытта кэпсэтинбэр киһи палисадниктары күрүөлэһинтэ сирдэрэй оноруулаах тиир күрүө матырыяалын бэлэмнэтэ сылдыабыт. Олору ОДЫКХ аттыгар туруорбуттарын, салгыы «Ситим» маҕаһыанттан түһүгүс уо.д.а. сирдэргэ оноруохтарына туһунан эттэ.

Ону таһынан киһи быйыл саас тыалары ыраастатан чөмөхтөөбүт мастары-бөхтөрүн быйыл сайын бэйэтин грузовой УАЗ-нан икки сизин кытта сыбаалкаҕа таспыттарын туһунан эттэ. Киһи, ордук киһи кыра сизинэрэ буор-босхо үчүгэин, туһалаах дьылааны онорбуттарын биирбэр. Таарычы аһыннааха, бу үлэҕэ саамай сөптөөх киһи анаммыт дигэн хос этэн туран, Иван Григорьевичка бу үлэтигэр өссө күөкэ ылсарыгар уонна ситиһилэри баҕарабын.

Итиһэри суруйан баран, манньык эбин санааларбын

тирдэбин. Быйыл балаһан ыйын сэлэһиньэ, улуус да үрдүгүн ырааһырдыы ыйынан биллэриэххэ. Онно улахан болҕомтону бөҕү ыраастааһынҕа уонна көбөрдүүгүс ууруохха. Ордук, үһүр суруйбутум курдук, дэриббин-элэр тастарынааҕы урукку сөмхуостар эргэ хотоннорун, күрүөлэрин-хаһааларын хомуйан хаар түһүгүс улаган ыраастырга ылсыахха.

Көбөрдүү үлэтин күһүн ыһтар быдан ордук диилэр. Онуоха биир билэр киһи этэринэн, мас олодуулар умуһаһын кэннэ, дьэриг сөхсүтүк хаһан баран хара буордаан, өссө онно суперфосфат эбэн баран элбэх ууну куттааха саас сыһыа ирэн көбөрдүүтэ, тиилэҕэ быдан улаатар эбит.

Онтон улууспут кинигин сирэ ирэн үөскэбит аппаларыгар тобуллубут көтүрүлүбүт дьыллар, тутуулар сытар бөхтөрүн быйыл күһүн хайаан да буорунан көмтөрүөххэ наада. Тоҕо дигэн, өйдөтөн эттэххэ, эһилэ, 2023 сылга, Чурапчы сэлэһиньэ тэриилэҕэ 375 сылын туолар үбүлүөйэ бэлэмнэһэччү, онно анаммыт ыһах ытыллара күүтүлэр. Оччотугар, сир хойут ирэринэн, ити адаарыа сытар бөхтөрбүт, омуна суох, сай ортотугар дьэри сыталларыгар тийэллэр.

Саамай түмүгэр манньыгэ этэбин. Туох барыта хаһаайынаах, көрөр-истэр кинилээх буолуохтаах. Ол иһин олоһор, дэриббинэлэригэр бары палисадниктара, искибиһэрэ, уопсай туһанылар сирдэрэ биирдэи тэрииллэринэн, дьоннорунан сыһыарылыбыт буолуохтаахтар. Ону кинилэр сылы эргичи моой-арҕас ыһынан көрүөхтээхтэр, элэһиттэхтээхтэр. Ол кэннэ бу ырааһырдыы, тупсаран оноруу, көбөрдүү үлэлэрин дьон-сэргэ бары туруннахтарына, ылсыстатарына эр кыаллыаҕа дигэн бэлэтинибин.

Уйбаан ПОНОМАРЕВ.

Семен Жандринский хаартыскаҕа түһэриһтэ.

САГА КИНИГЭ

Аан дойду харамайдары “Уһуяан оҕотун энциклопедията”

Бэлэх хаарталаах, дьэрэкээн ойуулаах, кинигэ сирэйиттэн субу сүүрэн тахсыах айылаах баабыр, пантера, ол быһыыгар сиздэрэй бэйэлээх попугай кими соһуппат буолуой?

Ити барыта субу сага үөрэх дьылын көрсө. Бэлэһиньэҕэ былырын уһуяан-нарга сылдыабыттар бастаах кылааска оскуолаҕа кинилэрин баттаһа, бу кинигэ кинилэргэ эмнэ бэртээхэй бэлэх буолуох эбэт?

Тоҕо дьэтэххэ, мин бу, 69-с хаарбыт ууларбыт эһэҕэ киһи, дьэ иэрэхсээн да көрүтэлэстим, манна баар: клоун-балыгы, күлгэри аймаҕа тритону, Комодо арылыгыгар олохтоох варааны! Эчкиһи, бу кымыс-сөл, үөн-харамай туһунан барытыгар сииһилин ыспырапкылардаах, кэпсэһин-нэрдээх уонна кыра дыону умсугутуох айылаах араас соруудахтардаах, оонньуу түһүн ылалларыгар аралдьытар албастардаах.

Харахадьылы баҕар билиэм иһи да, осмыног ол-бу араас дьикиттэни, бачча сааспар дьэри оройдоппотох оҕонньорбун. Онук эр буолуо дьэбэлэтин ээ. Онтон сылтаан бу кинигэни барытын кэпсэбэлэһин эрэрэ этиним эр: баай ис хоһоонноох кинигэ буолбут, ити үөн-күрдэҕэ эридьиһтэрин үөрэтэр, кэтиэр, чинчийэр уонна сатаан ырытар буолан кинэ эйгэҕэ манньык туһалаахтык сэрэтэр үлэни ыһтатара дигэн үөрэхтээхтэри хайгыбын. Илэ-чаччы бу “сэрэтэр үлэ”! Аан дойду иэнэ билигин кимикээ баҕарар аһаҕас. Алҕас онно-манна тиниһэр түгүгүс адаарылар тустарынан билэ сылдыабыт ордук. Киһи мыһылаах да көтөрө-сүүрэрэ кутталлаах соҕус буолуон хантан биллэһин, аны ол сылдьан ол-бу мучумаанҕа тиксэх куттала суоһуур аҕай эбэт.

Онон, оҕолор уонна кинилэр төрөп-түттэрэ! Сэһэһиньигит, бу бэртээхэй сахалыы энциклопедияны ааһан, билиһин-көрүүнэн сэбилэнэн баран, аан дойду аартыга аһаҕас, айааннаах, көрүн-истин уонна тус бэйэҕит кэтэбит кинигэбин да суруйан таһаар кыахтаах, билиһилээх дьон буола улаатын дигэн иккэн иһэр үөрэх дьылынан эһэрдэһини! “Уһуяан оҕотун энциклопедията” “Айар” бука бары маҕаһынарыгар атылланан эрэр. Тигэһин, тиксиккэ хаалайабыт! Сыаната баара эрэ 360 солкуобай.

Өйдөө, сыанатын толуйуох көрүгүсү, иһэ истэх, таһа тастаах кинигэ эи оскуолаҕа кыра кылааска үөрэнэр оҕон бэйэҕэ ааҕарыгар олус табыгастаах буолсуй!

Хаартатын тигиттэн көрдөххө, бары харамай ханна олохтооҕо судаарыстыбаларынан ыйылыбыта олус үчүгэй. Ону оҕо остуолун үрдүгүн ыйаа да, бүттэ: географияны кытта бииргэ айылгытын уратытын биллэҕэ ол!

Кытаатын, Билин дойдутугар бэртээхэй айаһы!

Анисим НЕУСТРОЕВ.

НАРОДНЫЙ ФРОНТ

Всё для победы!

КВАДРОКОПТЕРЫ
БИНОКЛИ, АМУНИЦИЯ

ПРИНЕСИТЕ В ОТДЕЛЕНИЕ
НАРОДНОГО ФРОНТА ИЛИ ПОМОГИТЕ
ПРИБРЕСТИ ДЛЯ БОЙЦОВ ДНР

POBEDA.DNR.RU

НАРОДНЫЙ ФРОНТ

Министерство внутренних дел
Российской Федерации

Сбор для помощи военнослужащим ДНР и ЛНР

Ната Попова

Хаймаг бичлэгийн баримдтар графинд: 16 х 400 м. Бичлэгийн бүрэлдэлт: 16 х 400 м. СЭНХ-аар баталж, Сүх Орооноу бичлэгийн "Сайн олох" Овоорын байнгын зохион байгуулалтын "Сайн олох" хаймаг үндэсний үйлдвэр 25.08.2022 с. орооноу бичлэгийн. Тийм графинд алдирх: 678570, Чувалын сүл, Карл Маркс хуу, 26 "а", Илалын 11894. Хаймаг гаднах бичлэгийн бүрэлдэлт тусгай.